

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ile Akademik Motivasyon ve Başarı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi *

Examination of the Relationship between Attitude towards Teaching Profession, Academic Motivation and Achievement

Rengin ZEMBAT **
Hilal İlknur TUNÇELİ ****

Ezgi AKŞIN-YAVUZ ***
Hilal YILMAZ *****

Received: 12 November 2017

Research Article

Accepted: 03 August 2018

ABSTRACT: The aim of the study was to investigate the relationship between attitudes of prospective preschool teachers towards the teaching profession, their academic motivations and achievements. Relational survey model was used as the research design. The study group was made up of a total of 112 senior students (prospective teachers) who voluntarily accepted to participate in the study from Preschool Education Programs at Marmara University and Yıldız Technical University. Demographic form which was developed by the researchers, grade point average of prospective teachers, Attitude Scale of Teaching Profession developed by Üstüner (2006) and Academic Motivation Scale, which was developed by Vallerand et al. (1992; cited in Karagüven (2012) and adapted to Turkish by Karagüven (2012) were used for the data collection. The results showed that as the positive attitudes of the prospective teachers towards teaching as a profession increased, their academic motivations and grade point average (GPA) also increased while GPA differed only by the type of high school they graduated.

Keywords: teacher candidate, attitudes towards the teaching profession, academic motivation, academic success.

ÖZ: Araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik motivasyonları ve başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modeliyle tasarlanan araştırmanın çalışma grubunu; Marmara Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim görmekte olan ve çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden toplam 112 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; araştırmacılar tarafından geliştirilen demografik bilgi formu, katılımcıların o anki birikimli akademik başarı puanları (GANO), Üstüner (2006) tarafından geliştirilen Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği ile Vallerand ve ark. (1992; aktaran Karagüven, 2012) tarafından geliştirilip Türkçe uyarlaması Karagüven (2012) tarafından yapılan Akademik Motivasyon Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumları arttıkça, akademik motivasyonlarının ve genel akademik not ortalamalarının da arttığı; başka bir ifadeyle mesleğe yönelik tutum ile akademik motivasyon ve genel akademik not ortalaması arasında olumlu yönde ilişki olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının genel akademik not ortalamalarının, yalnızca mezun olunan lise türüne göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: öğretmen adayı, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, akademik motivasyon, akademik başarı.

Giriş

* 31 Mayıs-3 Haziran 2016 tarihleri arasında Muğla'da düzenlenen 3. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Prof. Dr., Marmara University, İstanbul, Turkey, rzembat@marmara.edu.tr

*** Corresponding Author: Assist. Prof. Dr., Trakya University, Edirne, Turkey, ezgiaksin@trakya.edu.tr

**** Dr., Sakarya University, Sakarya, Turkey, htunceli@sakarya.edu.tr

***** Res. Asst., Marmara University, İstanbul, Turkey, hilalyilmaz@marmara.edu.tr

Citation Information

Zembat, R., Akşin-Yavuz, E., Tunçeli, H. İ., Yılmaz, H. (2018). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile akademik motivasyon ve başarı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, 11(4), 789-808.

Öğretmen yetiştirme ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan tanımlamaya göre öğretmenlik mesleğine kaynak teşkil eden bölümlerden mezun olan kişilerin; mesleki bilgi, mesleki beceriler ile tutum ve değerler bakımından yeterliliklere sahip olması gereklidir (MEB, 2017). Öğretmen yetiştirmeyi üstlenen üniversitelerin, uygulamalı ve iyi öğretmen yetiştirme politikalarına sahip olması gerekmektedir. Bu nedenledir ki gelişmekte olan ülkelerin geleceği açısından yükseköğretim çok önemli hale gelmiştir (Altaş, 2006). Yükseköğretimin temel bileşeni olarak, üniversite öğrencileri okudukları bölümü seçerken önceliklerinin ilgi duydukları bir meslek seçmek olduğunu belirtmişlerdir (Korkut-Owen, Kepir, Özdemir, Ulaş, & Yılmaz, 2012). Öğrencilerinin büyük çoğunluğu bölüm tercihlerini bilinçli olarak yapmakta ve üniversiteye büyük beklentilerle gelmektedir (Altaş, 2006).

Beklenti ve hayallerle başlanan üniversite yaşamında öğrencilerin başarıya ilişkin beklentileri onların akademik başarılarını etkilemektedir (Özdemir, Yalın, & Sezgin, 2004, s. 95). Üniversite öğrencilerinin başarılarını etkileyen kişisel özelliklerin belirlenmesi, son yıllarda araştırmacılar ve eğitimciler arasında önemli bir ilgi alanı ve çalışma konusu haline gelmiştir. Bu durum; öğrencilerin başarısına etki eden faktörlerin incelenmesi, yükseköğretime devam etme düzeyinin yükseltilmesi ve öğrencilerin başarısızlıklarına yönelik gerekli müdahale araçlarının kullanılması çabasının bir yansımasıdır (Yüksel & Sezgin, 2008).

Çağdaş eğitim yaklaşımları, bireylerin meslek tercihlerini gerçekleştirirken sahip oldukları ilgi ve gereksinimlerini fark edebilmesini, bu ilgi ve ihtiyaçları karşılayacak meslekleri belirleyerek kendisine en uygun olan mesleği tercih edebilmesini ve mesleğe karşı olumlu tutum geliştirilmesini önemle vurgulamaktadır (Bozdoğan, Aydın, & Yıldırım, 2007). Davranışları belirleyen etmenlerden biri olduğu düşünülen tutumlar, bireylerin mesleklerine ilişkin gereken davranışları geliştirebilmelerini sağlar (Çağlar, 2013a).

Öğretmenlik mesleği toplumsal yaşamın bir parçası ve iş bölümünün bir sonucu olarak ortaya çıkan toplum yaşamının devam ettirilmesinde önemli bir yere sahip olan mesleklerdendir (Gökçe & Sezer, 2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları da onların gelecekte üyesi olacakları bu mesleği nasıl gerçekleştireceklerinin bir ifadesi veya yansıması olarak kabul edilebilir (Recepoğlu, 2013). Bilgi, beceri gibi bilişsel alan yeterliklerini gerektiren öğretmenlik mesleği, bu yeterliklerin yanı sıra duyuşsal alan yeterlikleri olan tutum ve davranışı da gerektiren önemli bir meslektir. Öğrencinin, öğretmenin tutum ve davranışlarından etkilendiğini gösteren araştırmalar, öğretmenlerin meslekle ilgili değer ve tutumları kazanmalarının da en az bilgi kadar gerekli olduğunun üzerinde durmaktadırlar (Çetin, 2006; Hein, 2012; Jennings, 2015; Taddeo, 1977; Zee & Koomen, 2016). Yetiştirilen öğretmen adaylarının ne derecede öğretmenlik mesleğine yönelik ilgiye sahip olduklarının ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının saptanması eğitimin kalitesini de artıracığı düşünülmektedir (Çapri & Çelikkaleli, 2008). Bu sebeple öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin tutumlarının belirlenmesi, nitelikli birer öğretmen olarak yetişmelerinde önem taşımaktadır (Şahin-Taşkın & Hacıömeroğlu, 2010). Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları; mesleklerini sevmeleri, mesleklerine bağlı olmaları, toplumsal olarak mesleklerinin gerekli ve önemli olduğunun bilincine ulaşmaları ve kendilerini sürekli geliştirmek durumunda olduklarına inanmaları ile alakalıdır (Temizkan, 2008).

Bireyin mesleğine karşı sahip olduğu tutum, mesleğini, mesleki yeterlik algısını, mesleğin gerektirdiği görevleri yapma tarzını ve başarısını etkileyecektir (Recepoğlu, 2013; Terzi & Tezci, 2007). Mesleğe yönelik olumlu bir tutuma sahip olan öğretmen adaylarının, mesleki yeterliklerini geliştirmeye çaba göstereceği ve yeterlik bakımından kendisini daha nesnel olarak değerlendirerek eksiklerini gidermek için bu doğrultuda daha çok çalışacağı düşünülmektedir (Demirtaş, Cömert & Özer, 2011).

Alan yazın incelendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının çalışma grubunu oluşturduğu bir çok çalışma olduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmen adaylarının becerileri ve davranışlarına yönelik (Akyol & Koçer, 2005; Ekinci & Aybek, 2010; Erten, 2005; Hall & Brown, 2011; Kesicioğlu & Güven, 2014); mesleki ve alan bilgilerine yönelik (Akerson & Buzzelli, 2010; Sherwood & Reifel, 2010; Tokmak, Konokman & Yelken, 2013); kişilik özellikleri (Bedel, 2008; Demirtaş, Cömert, & Özer, 2011; Richards, 1999; Şenol & Ergün, 2015; Vural & Hamurcu, 2008) ile yapılan çalışmaların yanı sıra öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile yaşam doyumları (Recepoğlu, 2013), kaygı düzeyleri (Doğan & Çoban, 2009), öğrenme stilleri (Fadlelmula, 2015; Kahyaoğlu, Tan, & Kaya, 2013), kişilik özellikleri (Ravi, 2013; Şenel, Demir, Sertelin, Kılıçaslan, & Köksal, 2004) ve iletişim becerileri (Tunçeli, 2013) arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmaların olduğu da görülmektedir. Mesleki ilginin de akademik başarı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu yapılan başka bir araştırmayla ortaya konmuştur (Yaman, Gerçek, & Soran, 2008). Bu araştırmalarda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile bahsi geçen değişkenler arasında farklı düzeylerde ilişkilerin bulunduğu görülmüştür. Bu ilişkilerin farklı düzeylerde olmasında mesleği isteyerek seçmenin etkili olabileceği düşünülmektedir. Zira öğretmen yetiştiren kurumlara, öğretmen olmaya gerçekten istekli olan kişilerin seçilmesi motivasyonu da arttıracığı için önemlidir (Dereli & Acat, 2010; Işık, Çiltaş & Baş, 2010).

Yeterli motivasyona sahip olmayan bireyler, üst düzey yeteneklere sahip olsalar dahi uzun süreli amaçlarını başarıyla tamamlayamayacaklardır (Dörnyei, 2009; aktaran Nowruzi Khiabani & Nafissi, 2010). Bu durumda motivasyonun öğrenen bireyin tutumu ve bireyin öğrenme davranışı üzerinde önemli bir etkisi olduğu ortaya çıkmaktadır (Ryan & Deci, 2000). Üst düzey güdülenmeye sahip öğrencilerin öz-yeterlik algılarının yüksek olması, onların akademik başarılarını pozitif yönde artırmaktadır (Bandura, 1989; Schunk, 1991). Üniversite öğrencilerinin yüksek motivasyona sahip olması öğrencilerin öğrenme isteklerini, akademik başarılarını, okula devamlılıklarını, mezuniyet not ortalamalarını ve sosyal yeterliklerini etkileyen bir faktördür (Wentzel & Wigfield, 2009, s. 2). Yüksek motivasyona sahip öğrencilerin, öğrenme sürecinde düşük motivasyona sahip ya da motivasyonsuz öğrencilerden daha avantajlı olduğu kabul edilmektedir. Bu durumun gerçek nedeni öğrencilerin düşük zekâ düzeyi, yetersizliği ya da yeterince çalışmaması yüzünden değil, gereken motivasyonu sağlayamamasından kaynaklanan başarısızlıktır (Karataş, 2011). Motivasyon, gerçekçi hedefler belirleme, geri bildirim sağlama ve karar verme gibi yeterlik ve başarı anlayışını artırarak geliştirebilir (Watts, Cashwell, & Schweiger, 2004). Bu durumda akademik motivasyon sorunlarının belirlenmesi ve giderilmeye çalışılması, öğrenci başarısını yükseltmek için önemli bir çözüm olabilir (Karagüven, 2012). Ayrıca akademik motivasyon, öğrencinin dersteki performansı ve başarısının temel belirleyicilerinden biridir (Green, Nelson ve diğerleri, 2006). Akademik başarının artırılmasında öğretmen adaylarının kendi

kendilerini ve öğrenme süreçlerini denetlemeleri ve bu süreci yönlendirmeleri önemlidir (Emrahoğlu & Öztürk, 2010).

Bu bilgilerden yola çıkılarak, bu araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik motivasyonları ve başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları olarak; öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik motivasyonları ve başarıları arasındaki ilişki; öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, akademik motivasyon ve akademik başarının cinsiyet, mezun oldukları lise türü ve eğitim gördükleri üniversite değişkenlerine göre farklılaşması incelenmiştir.

Yöntem

Araştırma ilişkisel tarama modeliyle tasarlanmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, araştırmacıların iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişki düzeyini ölçmek amacıyla korelasyon istatistiğini kullandığı modeldir (Cresswell, 2015; Karasar, 2014).

Çalışma Grubu

Evreni İstanbul İli olan araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Buna göre İstanbul ilindeki devlet üniversiteleri arasından Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans programı bulunan üniversiteler belirlenmiştir. Bu üniversiteler arasından araştırmacının kolay ulaşabilirliği ilkesine uygun olarak Marmara Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversiteleri seçilmiştir. Seçilen iki üniversitede öğrenim gören ve meslek yaşamlarına başlamak üzere olan dördüncü sınıf öğrencilerinin tamamına ulaşılarak araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden toplam 112 öğretmen adayı ile her iki üniversite öğretmen adaylarına uygun olarak belirlenen tarihlerde çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaş ortalaması 21.9 yaş olup; çalışma grubuna ait diğer demografik bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1

Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Demografik Bilgiler		<i>n</i>	%
Cinsiyet	Kadın	103	92.0
	Erkek	9	8.0
Mezun olunan lise türü	Meslek Lisesi	41	36.6
	Anadolu Lisesi	29	25.9
	Düz Lise	10	8.9
	Anadolu Öğretmen Lisesi	32	28.6
Eğitim gördükleri üniversite	Marmara Üniversitesi	84	75.0
	Yıldız Teknik Üniversitesi	28	25.0
Toplam		112	100

Tablo 1 incelendiğinde, çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun kadın (%92) olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının 41'i meslek lisesinden (%36.6), 32'si anadolu öğretmen lisesinden (%28.6), 29'u anadolu lisesinden (%25.9) ve 10'u da düz liseden mezundur (%8.9).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Üstüner (2006) tarafından geliştirilen Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği ile Vallerand ve arkadaşları tarafından 1992 (aktaran Karagüven, 2012) yılında geliştirilen ve Karagüven (2012) tarafından Türkçe adaptasyonu yapılan Akademik Motivasyon Ölçeği kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının birikimli akademik başarı puanları, cinsiyetleri, mezun oldukları lise türü ve eğitim gördükleri üniversiteye ilişkin bilgiler ise araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu aracılığıyla elde edilmiştir.

Kişisel bilgi formu. Araştırmacılar tarafından çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarına dair detaylı bilgi sahibi olmak amacıyla oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda yer alan sorulara 5 alan uzmanının görüşleri alınarak son hali verilmiştir. 4 sorudan oluşan formda öğretmen adaylarının cinsiyetleri, yaşları, mezun oldukları lise türü ve eğitim gördükleri üniversiteyi belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği. Üstüner tarafından 2006 yılında geliştirilen ölçek, her biri öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları yordayan, bazıları olumlu ve bazıları olumsuz ifadelerden oluşan toplam 34 tutum cümlesinden oluşmaktadır. Ölçek tek faktörlü yapıya sahip olup; hiç katılmıyorum (1) ile tamamen katılıyorum (5) arasında değerlendirilmesi yapılan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan puanın artması bireyin mesleğe yönelik olumlu tutuma sahip olduğunu ifade etmektedir (Üstüner, 2006).

Ölçeğin yapı geçerliğini sınamak amacıyla temel bileşenler analizi yapılmış ve 34 maddenin yer aldığı birinci ve tek faktörde faktör yükü değerlerinin .41 ile .74 arasında değiştiği ve faktörün toplam varyansın %30'unu açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin toplam puanı ile her bir maddenin madde-toplam test korelasyonu incelenmiş ve bu değerlerin .42 ile .74 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ölçeğin ölçüt geçerliği .89'dur. Ölçeğin güvenilirliği ile ilgili olarak yapılan test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .72 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı, Cronbach Alpha katsayısının hesaplanmasıyla .93 olarak belirlenmiştir (Üstüner, 2006). Mevcut araştırmanın çalışma grubuna göre yapılan hesaplamada ise cronbach alpha katsayısı .94 olarak belirlenmiştir.

Akademik motivasyon ölçeği. Ölçek, Vallerand ve arkadaşları tarafından 1992 (aktaran Karagüven, 2012) yılında geliştirilmiş olup Türkçe uyarlaması Karagüven tarafından 2012 yılında yapılmıştır. Başlangıçta "Neden okula gidiyorsunuz?" sorusuyla başlayan ölçek "Çünkü..."ifadesinin sonrasında yer alan her bir madde için bir gerekçe belirten ifadelerden oluşmaktadır. Ölçekte her bir alt boyutta 4 madde olmak üzere; İçsel Motivasyon Bilme (İMBİ), İçsel Motivasyon Başarma (İMBA), İçsel Motivasyon Hareket (İMH), Dışsal Motivasyon Tanınma (DMT), Dışsal Motivasyon Kendini İspat (DMKİ), Dışsal Motivasyon Düzenleme (DMD) ve Motivationsuzluk (MS) alt testlerinde toplam 28 madde bulunmaktadır. Ölçekte her bir ifade hiç uyuşmuyor (1) ile

tam olarak uyuyor (7) arasında puanlanmakta bu nedenle her bir alt testten alınan puan 4 ile 28 arasında değişmektedir (Karagüven, 2012).

Ölçeğin kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmış, kavramsal (uyum) geçerliği için ölçekten elde edilen puanlar ile aynı gruba uygulanan iki ayrı testten elde edilen puanların korelasyonları incelenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin olarak; madde-alt test korelasyonları ile madde-toplam puan korelasyonları incelenmiştir. Madde-alt test korelasyonları 0.30 ile 0.73, madde-toplam puan korelasyonları ise 0.22 ile 0.64 arasındadır. Motivasyonsuzluk (MS) boyutuna ait maddeler motivasyonsuzluğu ölçtüğü için doğal olarak tüm test ile sıfır ve negatif 0.00 ile -0.04 arasında korelasyon göstermişlerdir. Ölçek maddelerinin iç tutarlılığı ve benzerliğini incelemek amacıyla Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Tüm teste ait Cronbach Alpha değeri (0.87) iken alt testlere ait Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla; İMBİ .79, İMBA .74, İMH .67, DMT .79, DMKİ .75, DMD .73 ve MS .83 olarak hesaplanmıştır (Karagüven, 2012).

Bu araştırmanın çalışma grubu için akademik motivasyon ölçeğinin alt boyutları bakımından cronbach alpha katsayıları hesaplanmış olup sırasıyla; İçsel Motivasyon Bilme (İMBİ, .77), İçsel Motivasyon Başarma (İMBA, .75) ve İçsel Motivasyon Hareket (İMH, .71), Dışsal Motivasyon Tanınma (DMT, .79), Dışsal Motivasyon Kendini İspat (DMKİ, .76), Dışsal Motivasyon Düzenleme (DMD, .70) ve Motivasyonsuzluk (MS, .85) olarak belirlenmiştir. Araştırmanın analizinde İçsel Motivasyon Bilme (İMBİ, .77), İçsel Motivasyon Başarma (İMBA, .75) ve İçsel Motivasyon Hareket (İMH, .71) alt boyutları puanlarının toplanmasıyla elde edilen içsel motivasyon alt boyutu toplam puanı ve Dışsal Motivasyon Tanınma (DMT, .79), Dışsal Motivasyon Kendini İspat (DMKİ, .76), Dışsal Motivasyon Düzenleme (DMD, .70) alt boyutları puanlarının toplanmasıyla elde edilen dışsal motivasyon alt boyutu toplam puanı ve motivasyonsuzluk alt boyutları olarak ele alınmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci 2015-2016 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Marmara Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencilerinin tamamına araştırma hakkında bilgi verilerek başlamıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı isteyen öğretmen adayları ile belirlenen gün, saat ve derslikte bir araya gelinerek tek oturumda toplanmıştır. Öğretmen adayları ölçme araçlarını bireysel olarak cevaplandırmış, birikimli akademik başarı puanlarını o an üniversite bilgi yönetim sistemi üzerinden kontrol ederek yazmış ve araştırmacılara teslim etmişlerdir.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS 16 programı kullanılarak veri seti haline dönüştürülmüş; uygun analiz yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Verilerin analizinde öncelikle normal dağılım olma durumu test edilmiştir. Veri seti dağılımını incelemek üzere yapılan Kolmogorov-Smirnov ile Shapiro-Wilk Testleri sonucunda katılımcıların akademik motivasyon ölçme aracı alt boyutlarından içsel motivasyon hareket alt boyutu ile akademik motivasyon toplam puanları dışında tüm alt boyutlarda ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarında dağılımın normal olmadığı ($p < .05$) belirlenmiştir.

Başka bir ifadeyle dağılımın homojen olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle verilerin analizinde nonparametrik testler kullanılmıştır.

Araştırmanın amacına yönelik olarak yapılan veri analizinde; korelasyon testini gerçekleştirmek üzere Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı ve çeşitli değişkenlere göre farklılaşmayı incelemek üzere Mann Whitney U Testi ile Kruskal Wallis Testleri kullanılmıştır. Bununla birlikte betimleyici yüzde frekans analizi yapılmıştır.

Bulgular

Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik motivasyonları ve başarıları arasındaki ilişkinin ve cinsiyet, mezun oldukları lise türü ve eğitim gördükleri üniversite değişkenlerine göre farklılaşma olup olmadığının incelenmesini amaçlayan araştırmamıza ait bulgular tablolar halinde aşağıda sunulmaktadır.

Araştırmanın amacına uygun olarak çalışma grubunu oluşturan okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik motivasyonları ve başarıları arasındaki ilişki tablo 2’de incelenmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik motivasyon toplam puanı arasında pozitif yönlü orta dereceli ($r=.442$) ilişki olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile içsel motivasyon alt boyutu arasında pozitif yönlü orta dereceli ($r=.608$) ilişki olduğu görülmüştür. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile dışsal motivasyon arasında anlamlı ilişki görülmezken ($r=.161$); öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile motivasyonsuzluk alt boyutu arasında negatif yönlü orta dereceli ($r=-.469$) ilişki olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile genel akademik not ortalaması arasındaki ilişki incelendiğinde ise pozitif yönlü orta üstü derecede ($r=.761$) ilişki olduğu saptanmıştır.

Öğretmen adaylarının akademik motivasyonu ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde; akademik motivasyon toplam puanları ile içsel motivasyon alt boyutu ($r=.815$) ve dışsal motivasyon alt boyutu ($r=.780$) arasında pozitif yönlü yüksek oranlı anlamlı ilişki olduğu görülürken; motivasyonsuzluk alt boyutu ile anlamlı ilişki olmadığı ($r=.056$) saptanmıştır. Akademik motivasyon ile genel akademik not ortalaması arasındaki ilişki incelendiğinde ise pozitif yönlü orta dereceli ($r=.517$) ilişki olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının genel akademik not ortalaması ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutum toplam puanı ($r=.761$) arasında pozitif yönlü ve orta üstü dereceli; akademik motivasyon toplam puanı ($r=.517$) ve içsel motivasyon alt boyutu toplam puanı ($r=.579$) arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Bununla birlikte genel akademik not ortalaması ile dışsal motivasyon alt boyutu toplam puanı ($r=.280$) arasında pozitif yönlü zayıf dereceli ilişki olduğu; motivasyonsuzluk alt boyutu ($r=-.273$) ile ise negatif yönlü zayıf dereceli ilişki olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum, Akademik Motivasyon ve Genel Akademik Not Ortalaması Arasındaki İlişkiye Ait Spearmen Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı Sonuçları

		Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Toplam Puan	Akademik Motivasyon Toplam Puan	İçsel Motivasyon Alt Boyutu Toplam Puan	Dışsal Motivasyon Alt Boyutu Toplam Puan	Motivasyonsuzluk Alt Boyutu	Genel Akademik Not Ortalaması
Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Toplam Puan	<i>rho</i>		.442**	.608**	.161	-.469**	.761**
	<i>p</i>		.000	.000	.089	.000	.000
	<i>n</i>		112	112	112	112	112
Akademik Motivasyon Toplam Puan	<i>rho</i>	.442**		.780**	.815**	.056	.517**
	<i>p</i>	.000		.000	.000	.557	.000
	<i>n</i>	112		112	112	112	112
İçsel Motivasyon Toplam Puan	<i>rho</i>	.608**	.780**		.304**	-.219*	.579**
	<i>p</i>	.000	.000		.001	.020	.000
	<i>n</i>	112	112		112	112	112
Dışsal Motivasyon Toplam Puan	<i>rho</i>	.161	.815**	.304**		.298**	.280**
	<i>p</i>	.089	.000	.001		.001	.003
	<i>n</i>	112	112	112		112	112
Motivasyonsuzluk	<i>rho</i>	-.469**	.056	-.219*	.298**		-.273**
	<i>p</i>	.000	.557	.020	.001		.004
	<i>n</i>	112	112	112	112		112
Genel Akademik Not Ortalaması	<i>rho</i>	.761**	.517**	.579**	.280**	-.273**	
	<i>p</i>	.000	.000	.000	.003	.004	
	<i>n</i>	112	112	112	112	112	

$p < 0.05^*$

$p < 0.01^{**}$

Araştırmanın alt amaçlarına uygun olarak; öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik motivasyonları ve başarılarının cinsiyete göre farklılaşması Mann Whitney U Testi ile incelenmiş olup; analiz sonuçlarına Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Akademik Motivasyonları ve Başarılarının Cinsiyete Göre Farklılaşması Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	<i>n</i>	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	<i>U</i>	<i>p</i>
Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Toplam Puan	Kadın	103	56.62	5831.50	451.500	.898
	Erkek	9	55.17	496.50		
Akademik Motivasyon Toplam Puan	Kadın	103	56.33	5802.00	446.000	.851
	Erkek	9	58.44	526.00		
İçsel Motivasyon Toplam Puan	Kadın	103	56.34	5803.50	447.500	.864
	Erkek	9	58.28	524.50		
Dışsal Motivasyon Alt Boyutu Toplam Puan	Kadın	103	56.34	5803.50	447.500	.864
	Erkek	9	58.28	524.50		
Motivasyonsuzluk Alt Boyutu	Kadın	103	55.85	5753.00	397.000	.475
	Erkek	9	63.89	575.00		
Genel Akademik Not Ortalaması	Kadın	103	57.66	5938.50	344.500	.186
	Erkek	9	43.28	389.50		

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ($U= 451.500$, $p>.05$), akademik motivasyon toplam puanlarının ($U=446.000$, $p>.05$), içsel motivasyon alt boyutu toplam puanlarının ($U=447.500$, $p>.05$), dışsal motivasyon alt boyutu toplam puanlarının ($U=447.500$, $p>.05$), motivasyonsuzluk alt boyutunun ($U=397.000$, $p>.05$) ve genel akademik not ortalamasının ($U= 344.500$, $p>.05$) cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Araştırmanın alt amaçlarına uygun olarak; öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik motivasyonları ve başarılarının mezun oldukları lise türüne göre farklılaşması Kruskal Wallis H Testi ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Akademik Motivasyonları ve Başarılarının Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Farklılaşması Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Mezun Olunan Lise Türü	<i>n</i>	Sıra Ortalaması	<i>sd</i>	χ^2	<i>p</i>	Anlamlı Fark
Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Toplam Puan	Meslek Lisesi	41	51.27				
	Anadolu Lisesi	29	64.59				
	Düz Lise	10	74.85	3	7.286	.063	
	Anadolu Öğretmen Lisesi	32	50.14				
Akademik Motivasyon Toplam Puan	Meslek Lisesi	41	61.16				
	Anadolu Lisesi	29	56.62				
	Düz Lise	10	66.00	3	4.185	.242	
	Anadolu Öğretmen Lisesi	32	47.45				
İçsel Motivasyon Alt Boyutu Toplam Puanı	Meslek Lisesi	41	57.17				
	Anadolu Lisesi	29	58.21				
	Düz Lise	10	77.70	3	6.840	.077	
	Anadolu Öğretmen Lisesi	32	47.47				
Dışsal Motivasyon Alt Boyutu Toplam Puanı	Meslek Lisesi	41	61.55				
	Anadolu Lisesi	29	56.93				
	Düz Lise	10	54.95	3	2.255	.521	
	Anadolu Öğretmen Lisesi	32	50.12				
Motivasyonsuzluk Alt Boyutu	Meslek Lisesi	41	61.68				
	Anadolu Lisesi	29	52.90				
	Düz Lise	10	53.60	3	1.676	.642	
	Anadolu Öğretmen Lisesi	32	54.03				
Genel Akademik Not Ortalaması	Meslek Lisesi	41	58.54				1-4
	Anadolu Lisesi	29	64.40				2-4
	Düz Lise	10	70.50	3	10.563	.014*	3-4
	Anadolu Öğretmen Lisesi	32	42.36				

* $p < .05$

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının $\chi^2 = 7.286$ ($sd=3$) $p > .05$, akademik motivasyon toplam puanlarının $\chi^2 = 4.185$ ($sd=3$) $p > .05$, içsel motivasyon alt boyutu toplam puanlarının $\chi^2 = 6.840$ ($sd=3$) $p > .05$, dışsal motivasyon alt boyutu toplam puanlarının $\chi^2 = 2.255$ ($sd=3$) $p > .05$ ve motivasyonsuzluk alt boyutunun $\chi^2 = 1.676$ ($sd=3$) $p > .05$ mezun oldukları lise türü değişkenine göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Öğretmen adaylarının yalnızca genel akademik not ortalamasının mezun oldukları lise türü değişkenine göre $\chi^2 = 10.563$ ($sd=3$) $p < .05$ anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farkın kaynağını incelemek üzere yapılan Mann Whitney U testi sonucunda meslek lisesi mezunları ile anadolu öğretmen lisesi mezunları arasında

meslek lisesi mezunları lehine ($U=449.000$, $p=.021$) lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Araştırmanın son alt amacına uygun olarak; öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik motivasyonları ve başarılarının eğitim gördükleri üniversiteye göre farklılaşması Mann Whitney U Testi ile incelenmiş olup; analiz sonuçlarına Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Akademik Motivasyonları ve Başarılarının Eğitim Gördükleri Üniversiteye Göre Farklılaşması Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Üniversite	<i>n</i>	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	<i>U</i>	<i>p</i>
Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Toplam Puan	Marmara Üniv	84	58.82	4941.00	981.000	.190
	Yıldız Teknik Üniv	28	49.54	1387.00		
Akademik Motivasyon Toplam Puan	Marmara Üniv	84	57.86	4860.50	1061.500	.442
	Yıldız Teknik Üniv	28	52.41	1467.50		
İçsel Motivasyon Toplam Puan	Marmara Üniv	84	56.28	4727.50	1157.500	.901
	Yıldız Teknik Üniv	28	57.16	1600.50		
Dışsal Motivasyon Toplam Puan	Marmara Üniv	84	57.48	4828.00	1094.000	.581
	Yıldız Teknik Üniv	28	53.57	1500.00		
Motivasyonsuzluk Alt Boyutu	Marmara Üniv	84	54.12	4546.00	976.000	.178
	Yıldız Teknik Üniv	28	63.64	1782.00		
Genel Akademik Not Ortalaması	Marmara Üniv	84	57.90	4863.50	1.05833	.412
	Yıldız Teknik Üniv	28	52.30	1464.50		

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ($U=981.000$, $p>.05$), akademik motivasyon toplam puanlarının ($U=1061.500$, $p>.05$), içsel motivasyon alt boyutu toplam puanlarının ($U=1157.500$, $p>.05$), dışsal motivasyon alt boyutu toplam puanlarının ($U=1094.000$, $p>.05$), motivasyonsuzluk alt boyutunun ($U=976.000$, $p>.05$) ve genel akademik not ortalamasının ($U=1.05833$, $p>.05$) eğitim gördükleri üniversite değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Sonuç ve Tartışma

Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik motivasyonları ve başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan araştırmada elde edilen sonuçlar; araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları olumlu yönde gelişim gösterdikçe, akademik motivasyonlarının ve genel akademik not ortalamalarının da arttığını göstermektedir.

Başka bir ifadeyle öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik motivasyonlarının ve genel akademik not ortalamaları arasında olumlu yönde orta düzeyde ilişki mevcuttur. Moffett, Frizzell, Brownlee-Williams ve Thompson (2014) tarafından yapılan başka bir araştırmada ise mezuniyet sınavlarına hazırlanan okul öncesi öğretmen adaylarının kendileri için düzenlenen uygulamalı kurslar sonrası sınavlarda akademik başarılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının performanslarındaki bu başarının nedenleri arasında mesleklerine olan gerçek sevgileri ve yüksek motivasyonlarının etkili olabileceği düşünülmektedir (Moffett ve diğerleri, 2014). Araştırmamızda ilişkili oldukları sonucuna ulaştığımız öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, akademik motivasyon ve akademik başarının farklı bir araştırmada birbirlerini etkileyen unsurlar olarak ele alınması ve benzer sonuçların elde edilmiş olması bu değişkenlerin birbiri ve öğretmen adaylarının okul yaşamları üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir.

Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile akademik motivasyonları ve başarıları arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli araştırmalarda farklı sonuçlar da bulunmuştur. Buna göre, okul öncesi ve sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarıyla yapılan bir araştırmada adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasında herhangi bir ilişki olmadığı belirlenirken (Özder, Konedralı, & Zeki, 2010); okul öncesi öğretmen adaylarının dışsal motivasyon seviyelerinin, öğretmenlik mesleğine olan tutumlarından etkilendiğini (Çeliköz, 2009) ve akademik başarı ile öğrenme motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen unsurların birbirleriyle ilişkili olduğunu belirten (Acat & Dereli, 2012) araştırmalar mevcuttur.

Tucker ve arkadaşları (2002) akademik başarıyı etkileyen tek faktörün motivasyon olduğunu; diğer faktörlerin motivasyonu etkilediğini ifade etmişlerdir. Araştırmamızda da akademik motivasyonu yüksek olan öğretmen adaylarının genel akademik not ortalamalarının da yüksek olduğu saptanmıştır. Bu görüş ve bilgi ile gelecekte eğitim örgütlerinde çalışacak olan öğretmen adaylarının mesleğe karşı tutumlarının ne olduğunun bilinmesinin meslek öncesi eğitimde onlara ne tür bir eğitim verilmesi gerektiği konusunda yol gösterici olacağı fikri (Üstüner, 2006) birlikte ele alındığında; bu unsurlar arasındaki karşılıklı etkileşim dinamiklerinin ve onları etkileyebileceği düşünülen diğer etmenlerin araştırılmasının öğretmen adaylarının alacakları eğitimin içeriğini de etkileyeceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlara sahip öğretmen adaylarının içsel motivasyonlarının da arttığı ancak öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlara sahip olmayla dışsal motivasyon arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür. Başka bir ifade ile öğretmenlik mesleği ile ilgili olumlu tutumları olan öğretmen adayları, içsel motivasyonları da yüksek olan kimselerdir. Dışsal motivasyonla mesleğe yönelik tutum arasında ise herhangi bir ilişki yoktur. Bununla birlikte öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik olumlu tutumları arttıkça motivasyonsuzluklarının azaldığı yani motivasyonlarının da arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarına mesleklerine ilişkin beklentilerini ve korkularının sorulduğu araştırma Shoyer & Leshem (2016) tarafından yürütülmüştür. Araştırma sonucunda ise; öğretmen adaylarının korku ve endişelerinden çok umutlarının olduğunu belirlemişlerdir. Öyle ki bu umutlarının “iyi öğretmen” olmak ve “etkili öğretimler” yapabilmek üzerinde yoğunlaştığını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının meslekleri

ile ilgili olan olumlu beklentileri ve olumlu tutumları, motivasyonlarının yüksek olmasıyla ilişkilidir. Bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi ise mesleğine ilişkin olumlu tutumlar sergileyen ve yüksek motivasyonlu öğretmenler yetiştirmede önemli bir adım olacaktır.

Araştırmamızın amacına yönelik olarak elde ettiğimiz bir diğer sonuca göre öğretmen adaylarının içsel motivasyonları ve dışsal motivasyonları arttıkça akademik motivasyonları da artmaktadır. Bu artış incelendiğinde içsel motivasyondaki artışın akademik motivasyonla daha yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Hui, Sun, Sau-Yan Chow ve Ho-Tat Chu, (2011) yaptıkları araştırmada akademik motivasyonu etkileyen değişkenleri incelemiş ve sırasıyla kendini yeterli hissetme, bir gruba ait olma ve anne-babaya duyulan saygının akademik motivasyon üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Maslow'un motivasyon teorisine göre de karşılanmamış olan ihtiyaçları insanları motive etmektedir ve daha yüksek ihtiyaçlar için de öncelikle belirli alt ihtiyaçların karşılanması gereklidir (Moffett, Frizzell, Brownlee-Williams & Thompson, 2014). Bireyin sahip olduğu becerileri ve gerçekçi gelecek planları gibi kişisel özelliklerin içsel motivasyonu daha çok etkileyen bir unsur olduğu düşünüldüğünde (Jugović, Marušić, Ivanec & Vidović, 2012) bu durumun akademik motivasyon üzerinde de etkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın alt amaçlarına yönelik olarak yapılan analizler sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının, akademik motivasyonlarının ve genel akademik not ortalamalarının cinsiyete ve eğitim gördüğü üniversiteye göre farklılaşmadığı görülmüştür. Başka bir ifade ile bir öğretmen adayının mesleğe yönelik tutumu, akademik motivasyonu ve akademik başarısı, bireyin kadın ya da erkek olmasından ve hangi üniversitede eğitim gördüğünden bağımsızdır.

Öğretmen adaylarının kadın ya da erkek olmasının mesleklerine ilişkin tutumlarını değiştirmede farklı araştırmalarda da (Demirtaş, Cömert & Özer, 2011; Engin & Çiçekli-Koç, 2014; Özder, Konedralı & Zeki, 2010; Tunçeli, 2013; Yaşar-Ekici, 2014) ifade edilmiştir. Buna karşın Çağlar (2013), Kızıldaş, Halmatov ve Sarıçam (2012), Gökçe ve Sezer (2012), Aydın ve Sağlam (2012), Pektaş ve Kamer (2011), Eymur ve Geban (2011), Karahan (2003) ve Türkiye genelindeki okul öncesi öğretmen adaylarından oluşan bir çalışma grubu ile araştırmalarını yürüten Üstün, Erkan ve Akman (2004) kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre mesleklerine ilişkin daha olumlu tutumlara sahip olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarıyla yapılan farklı araştırmalarda farklı sonuçların elde edilmiş olması, konunun yakın tarihte, ülke genelini kapsayacak biçimde ve daha çok sayıdaki öğretmen adayları ile çalışılmasına ihtiyaç olduğunu düşündürmektedir.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının eğitimlerine devam ettikleri üniversiteye göre mesleklerine yönelik tutumlarında bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bununla benzer şekilde Yaşar Ekici (2014), Can (2010) ve Bulut (2009) da mezun olunan üniversitenin öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarına göre değişiklik göstermediğini belirtmiştir. Buna dayalı olarak öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının eğitim gördükleri üniversiteden bağımsız olarak mesleği sevme ve isteme gibi içsel süreçlerle ilgili olabileceği düşünülmektedir. Aktürk (2012), öğretmenlik mesleğini içsel nedenlerle tercih eden öğretmen adaylarının öğrenmeye daha açık bireyler olduğunu ve öğrenmeye ilişkin beklentilerinin de daha yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir. Ancak burada söz konusu öğretmen adaylarının aynı ildeki iki

farklı üniversitede eğitim gördüğü de göz ardı edilmemeli ve farklı illerdeki üniversitelerde eğitim gören öğretmen adaylarının tutumlarının da incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ise yalnızca akademik not ortalamaları üzerinde belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmıştır. İlgili liseler incelendiğinde anadolu öğretmen lisesi mezunlarının hem düz lise, hem meslek lisesi hem de anadolu lisesi mezunlarına göre akademik not ortalaması bakımından daha başarısız oldukları görülmüştür. Çeşitli araştırmalarda öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun mezun olunan lise türüne göre değişmediği (Bozdoğan, Aydın & Yıldırım, 2007; Engin & Çiçekli-Koç, 2014) belirlenmiştir. Şahin Taşkın ve Hacıömeroğlu (2010) ise öğretmen adaylarının almış oldukları meslek bilgisi derslerinin, mesleğe yönelik tutumları üzerine olumlu etkisi olduğunu belirtmiştir. Buna göre öğretmen adaylarının mesleğe dönük tutumlarında lise eğitimlerinden çok üniversitede aldıkları eğitimin içeriğinin etkili olabileceği düşünülmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde mezun olunan lise türü ile öğretmen adaylarının akademik başarısı arasındaki ilişki ya da farklılaşmayı inceleyen bir araştırmaya rastlanmamış olmakla birlikte; akademik başarının beş temel bileşeni: uyumlu, anlaşılabilir olma; yetkin, düzenli ve işine bağlı olma; dışa dönük olma; depresif, içe kapalı ve endişeli olma (nevrotiklik) ile eylemle, estetikle, hislerle, fikirlerle ve değerlerle ilgili olma (açıklık) olarak tanımlanmıştır (John, Naumann, & Soto 2008; McCrae & Costa, 1996; aktaran Smidt, 2015). Bu bağlamda araştırmamızdan edinilen bulguya dönük olarak farklı lise türlerinden mezun olan daha fazla sayıdaki öğretmen adaylarıyla çalışılması ve akademik başarının temel bileşenleri olarak görülen bu değişkenlerin de ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

Öneriler

Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumu, akademik motivasyonu ve akademik başarısı arasındaki ilişkiyi incelerken etkileşim dinamiklerinin ve onları etkileyebileceği düşünülen diğer etmenlerin araştırılmasının öğretmen adaylarının alacakları eğitimin içeriğini de etkileyeceği düşünülmektedir. Öğretmen adaylarıyla yapılan çeşitli çalışmaların sonuçları incelendiğinde aynı değişkenlerin kullanıldığı bir çok çalışmada farklı sonuçların olduğu, bu nedenle de genelleme yapılabilmesinin zorlaştığı görülmekte ve bu nedenle ülke genelinde okul öncesi eğitim alanında öğrenim gören tüm öğretmen adayları ile aynı ölçme araçları kullanılarak ülke geneline ait bir profil oluşturabilmek amacıyla çalışmaların yapılması gerektiği söylenebilir.

Araştırmamızdan elde edilen bir diğer sonuca göre ise öğretmen adaylarının mesleğe dönük tutumlarında mezun oldukları lise türünün doğrudan ilişkili olmadığı; üniversitede geçirdikleri eğitim-öğretim sürecinin tutumları üzerinde daha çok etkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle öğretmen adaylarının üniversitede geçirdikleri eğitim-öğretim sürecinin daha derinlemesine incelenerek, mesleğe yönelik tutumları üzerinde bu süreçte hangi unsurları ve yaşantıların etki yaratabileceği tespit edilmeli ve olumlu mesleki tutum edinmeleri için bu unsurlar doğrultusunda desteklenmelerinin önemli olduğu söylenebilir.

Summary

Purpose and Significance: The aim of the study is to investigate the attitudes towards teaching as a profession and the relation between academic motivations and achievements of prospective pre-school teachers. For that purpose, the attitudes towards teaching as a profession, academic motivations and their achievements were investigated by gender, type of high school the participants graduated and the university they have training as variables.

Methods: Relational screening model was used as the research design. A total of 112 prospective teachers (senior and junior students) from Preschool Education Programs in Marmara University and Yıldız Technical University volunteered to participate. Attitude Scale of Teaching Profession developed by Üstüner (2006) and Academic Motivation Scale, which was developed by Vallerand et al. (1992; cited in Karagüven, 2012) and adapted to Turkish by Karagüven (2012), were used for data collection. The demographic data, such as academic achievement points of the prospective teachers, genders, the type of high school they graduated from and the university they have training was collected with the demographic form which were developed by the researchers.

Results: Research objectives were investigated to find out whether the attitudes of prospective students differed by gender, high school type they graduated from and the university they have training in with respect to their academic motivations and achievements. A positive moderate relation ($r=.442$) was found between the participants' attitudes towards teaching as a profession and total academic achievement scores. A positive and upper-moderate relation ($r=.761$) was found between the attitudes and general academic grade-point average. Academic motivation was also positively related to the general academic grade-point ($r=.517$). The results showed that prospective teachers' attitudes, their total academic motivation scores and general academic grade-point average did not differ by gender, high school type they graduated from and university they have training in.

Discussion and Conclusions: Findings revealed that while the attitudes of participating prospective teachers towards teaching profession is increasing, their academic motivations and general academic grade-point averages are also increasing too. It can be assumed that true love to their professions and high motivation might be the factors affecting the success of prospective teachers' performances (Moffett, Frizzell, Brownlee- Williams & Thompson, 2014). It is worth noting that the attitudes towards teaching as a profession, academic motivation and achievement are all intertwined factors yielding similar impacts based on our findings.

The findings suggest that knowing the attitudes of prospective teachers towards teaching as a profession (Üstüner, 2006) and investigating the dynamics among various factors will help us provide students with a better content of preschool education programs for university students.

The results also showed that there is a positive correlation between the attitudes of prospective teachers and internal motivation while it is not the case with external motivation. In other words, the prospective teachers with higher levels of internal motivation seem to have more positive attitudes towards teaching as a profession.

Shoyer and Leshem (2016) investigated the anticipations and fears of prospective teachers and found that although they have some concerns about teaching they seem to be hopeful about being a “good teacher” and using “affective teaching” methods. Prospective teachers’ positive anticipations and positive attitudes about their professions were found related to their higher levels of motivations. Determining such factors is going to be an important step for training teachers who have positive attitudes towards the profession with high motivations.

Another result of the study was the positive correlation between the academic motivations and prospective teachers’ internal and external motivations. When this increase is being examined, it is seen that increase of internal motivation is related closer to academic motivation. Characteristics like individual skills and realist future plans may be the factors affecting the level of internal motivation (Jugović, Marušić, Ivanec & Vidović, 2012), thus academic motivation.

Prospective teachers’ attitudes towards teaching as a profession, academic motivations and general academic grade-point averages did not differ by university or gender. In other words, attitude of a prospective teacher towards the profession, academic motivation and achievement is independent from gender and which university he/she has training in. The five fundamental components of academic achievement are identified as: being well-adjusted, intelligible; being competent, tidy and conscientious; being depressive, introvert and concerned (neuroticism) and being related to action, aesthetics, senses, ideas and values (openness) (John, Naumann & Soto 2008; McCrae & Costa, 1996; as cited in Smidt, 2015). In this regard, the number of prospective teachers who graduated from different types of high schools and more factors affecting the academic achievement should be included in future research.

Kaynakça

- Acat, M. B. & Dereli, E. (2012). Preschool teaching students' prediction of decision making strategies and academic achievement on learning motivations. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12(4), 2670-2678.
- Aktürk, A. O. (2012). Öğretmen adaylarının öğrenmeye ilişkin tutumlarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerine ve akademik başarılarına göre incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 283-297.
- Altaş, D. (2006). Üniversite öğrencileri memnuniyet araştırması. *Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 21(1), 439-458.
- Aydın, R. & Sağlam, G. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 257-294.
- Bandura, A. (1989). Social cognitive theory. *Annals of Child Development*, 6, 45-50.
- Bozdoğan, A. E., Aydın, D. & Yıldırım, K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 83-97.
- Bulut, İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 13-24.
- Can, Ş. (2010). Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 24, 13-28.
- Çağlar, Ç. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin yabancılaşma düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1497-1513.
- Çağlar, Ç. (2013a). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğrenme ortamına ilişkin adalet algıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 50-69.
- Çapri, B. & Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 34-35.
- Çeliköz, N. (2009). Basic factors that affect general academic motivation levels of candidate preschool teachers. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1357-1365.
- Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin geliştirilmesi (geçerlik ve güvenirlik çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 28-37.
- Demirtaş, H., Cömert, M. & Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-111.
- Dereli, E. & Acat, M. B. (2010). Okul öncesi eğitim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin motivasyon kaynakları ve sorunları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 173-187.
- Doğan, T. & Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 157-168.

- Emrahoğlu, N. & Öztürk, A. (2010). Fen bilgisi öğretmen adaylarının akademik başarılarına bilişsel farkındalığın etkisi: bir nedensel karşılaştırma araştırması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 19-20.
- Engin, G. & Çiçekli-Koç, G. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(2), 153-167.
- Eymur, G. & Geban, Ö. (2011). Kimya öğretmeni adaylarının motivasyon ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 246-255.
- Green, J., Nelson, G., Martin, A. J., & Marsh, H. (2006). The casual ordering of self-concept and academic motivation and its effect on academic achievement. *International Education Journal*, 7, 534-535.
- Gökçe, F. & Sezer, G. O. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Uludağ Üniversitesi örneği). *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 1-23.
- Hein, V. (2012). The effect of teacher behaviour on students motivation and learning outcomes: a review. *Acta Kinesiologiae Universitatis Tartuensis*, 18, 9-19.
- Hui, E. K. P., Sun, R. C. F., Sau-Yan Chow, S. & Ho-Tat Chu, M. (2011). Explaining Chinese students' academic motivation: filial piety and self determination. *Educational Psychology*, 31(3), 377-392. DOI: 10.1080/01443410.2011.559309.
- Işık, A., Çiltaş, A. & Baş, F. (2010). Öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 53-62.
- Jugović, I., Marušić, I., Ivanec, T. P. & Vidović, V. V. (2012). Motivation and personality of preservice teachers in Croatia. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 271-287. DOI: 10.1080/1359866X.2012.700044.
- Kahyaoğlu, M., Tan, Ç. & Kaya, M. F. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 225-236.
- Karagüven, M. H. Ü. (2012). Akademik Motivasyon Ölçeği'nin Türkçe'ye adaptasyonu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2599- 2620.
- Karahan, E. (2003). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik tutumları açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 26. Basım. Ankara: Nobel.
- Karataş, H. (2011). *Üniversite öğrencilerinin epistemolojik inançları, öğrenme yaklaşımları ve problem çözmeye becerilerinin akademik motivasyonu yordama gücü*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kızıltaş, E., Halimatov, M. & Sariçam, H. (2012). Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 173-189.
- Korkut-Owen, F., Kepir, D. D., Özdemir, S., Ulaş, Ö. & Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151.
- MEB (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Öğretmen yetiştirme ve geliştirme genel müdürlüğü, Ankara.

https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/06172441_Ygretmenlik_Mesleği_Genel_Yeterlikleri.pdf E.T. 09.04.2018

- Moffett, N. L., Frizzell, M. M., Brownlee-Williams, Y. & Thompson, J. M. (2014). Influence of motivation the oryand supplemental workshops on first-time passing rates of HBCU teacher candidates. *Action in Teacher Education*, 36(5-6), 421-432. DOI: 10.1080/01626620.2014.977702.
- Nowruzi Khiabani, M. & Nafissi, Z. (2010). Promoting EFL learners' academic motivation and reading comprehension via portfolio development of concept maps. *Journal of English Language Studies*, 1(2), 59-82.
- Özdemir, S., Yalın, H. İ. & Sezgin, F. (2004). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özder, H., Konedralı, G. & Zeki, C.P. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(2), 253-275.
- Pektaş, M. & Kamer, S. T. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 829-580.
- Recepoğlu, E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı* (1),311-326.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67.
- Schunk, D. H. (1991). Self-efficacy and academic motivation. *Educational Psychologist*, 26, 207-231.
- Shoyer, S. & Leshem, S. (2016). Students' voice: the hopes and fears of student-teacher candidates. *Cogent Education*, 3(1), 1-12.
- Smidt, W. (2015). Big five personality traits as predictors of the academic success of university and college students in early childhood education. *Journal of Education for Teaching*, 41(4), 385-403. DOI: 10.1080/02607476.2015.1080419.
- Şahin-Taşkın, Ç. & Hacıömeroğlu, G. (2010). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları: nicel ve nitel verilere dayalı bir inceleme. *İlköğretim Online*, 9(3), 922-933.
- Şenel, H. G., Demir, İ., Sertelin, Ç., Kılıçaslan, A. & Koksall, A. (2004). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15, 99-109.
- Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 461-486.
- Terzi, A. R. & Tezci, E. (2007). Necatibey Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52, 593-614.
- Tucker, C. M., Zayco, R. A., Herman, K. C., Reinke, W. M., Trujillo, M., Carraway, K.,..., Ivery, D. P. (2002). Teacher and child variables as predictors of academic engagement among low-income African American children. *Psychology in the School*, 39(4), 477-488.

- Tunçeli, H. İ. (2013). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sakarya Üniversitesi Örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 51-58.
- Üstün, E., Erkan, S. & Akman, B. (2004). Türkiye'de okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 129-136.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 109-127.
- Watts, R. H., Cashwell, C. S. & Schweiger, W. K. (2004). Foster ingintrinsic motivation in children: a humanistic counseling process. *Journal of Humanistic Counseling Education and Development*, 43(1), 16-22.
- Wentzel, K. R. & Wigfield, A. (2009). Introduction. K. R. Wentzel ve A. Wigfield (Ed.) *Handbook of motivation in school* içinde (s.1-9) . USA: Routledge.
- Yaman, M., Gerçek, C. & Soran, H. (2008). Biyoloji öğretmen adaylarının mesleki ilgilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 351-361.
- Yaşar-Ekici, F. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi örneği). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(35), 658-665.
- Yüksel, G. & Sezgin, F. (2008). Üniversite öğrencilerinin başarılarını etkileyen zihinsel olmayan faktörler: Gazi Üniversitesi örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 179, 66-81.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0). For further information, you can refer to <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>